

Møte for lukkede dører
tirsdag den 29. januar 1946 kl. 17.

President: M o n s e n .

D a g s o r d e n :

Redegjørelse av utenriksminister Lie.

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet holdes for lukkede dører - og anser det for enstemmig vedtatt. Presidenten foreslår videre at Regjeringens medlemmer og de i Forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet, og likeså følgende embetsmenn i utenriksdepartementet: Utenriksråd Prebensen, ekspedisjonssjef Rolf Andersen, byråsjef Nygaard og sjefen for utenriksdepartementets pressekontor, Jens Schive - og anser det for enstemmig vedtatt. Endelig foreslår presidenten at representanter for pressen, etter fortegnelse fra utenriksdepartementets pressekontor, gis adgang til møtet - og anser det for enstemmig vedtatt.

Statsråd Lie: Jeg er meget glad for at presidenten har kunnet ordne det slik at jeg kunne få gi en oversikt over endel saker som jeg som sjef for utenriksdepartementet har behandlet under mitt opphold i Kjøbenhavn og London. Som Stortingets medlemmer vil være kjent med, var jeg i Kjøbenhavn 5. og 6. januar, og under oppholdet der var det noen fellesmøter med utenriksminister Undén fra Sverige og utenriksminister Gustav Rasmussen fra Danmark. Vi diskuterte spørsmålet om avholdelse av nordiske utenriksministermøter, begrenset for tiden til Sverige, Danmark og Norge. Vi var enige om at hver av oss skulle forelegge disse spørsmål for våre regjeringer, og dessuten da drøfte med våre regjeringer en eventuell dagsorden for et kommende utenriksministermøte i Oslo. Dette spørsmål har tidligere vært drøftet i september måned mellom den daværende danske utenriksminister Christmas Möller, utenriksminister Undén og meg. På grunn av arbeidet i de forskjellige land, valgkampen og valgene både i Danmark og Norge, ble det så utsatt, men det vi ble enige om i Kjøbenhavn var avholdelse av et møte i Oslo så snart møtet i London var over. Det krever jo sin tid med hensyn til forberedelse, men jeg vil nevne de spørsmål som man har besluttet å ta opp til drøftelse mellom de 3 utenriksministre. Det har jo vært diskutert, ikke bare i vårt land, men også utenfor vårt land, om det riktige og betimelige i at slike konferanser blir holdt. Det er en gammel praksis i Norden, og man hadde tidligere også møter mellom statsministrene og utenriksministrene. Jeg understreker at det det nå gjelder, blir spørsmålet om møter bare mellom utenriksministrene for de 3 land.

Det som dette nordiske samarbeid har beskjeftiget seg med er lovgivningsarbeidet, et fellesnordisk

lovgivningsarbeid, og dessuten spørsmål som kommer inn på det økonomiske og kulturelle felt. Det spørsmål som nå er i forgrunnen, og som jeg tror at alle 3 land har stor interesse for, er spørsmålet om fullbyrdelsen av straffedommer i de forskjellige nordiske land. En straffedom avsagt i Norge, skal også kunne effektueres i Sverige og i Danmark. Det spørsmål har vært drøftet i det norske utenriksdepartementet. Det foreligger en uttalelse av dette. Det samme er tilfellet i Sverige. Det gjelder særlig å se på straffelovgivningen ut fra de erfaringer man har høstet under krigen i de to okkuperte land - Danmark og Norge - og spørsmålet om man kan nå fram til rettsregler som er helt likeartet og felles for de 3 nordiske land. Dessuten er det et spørsmål som fra norsk side tillegges atskillig betydning, og det er drøftingen av handelspolitiske problemer, slik at man kan få en viss sikkerhet for at markeder som tidligere har vært norske, opparbeidet av skipsredere, eksportører osv., som nå kanskje under krigen, eller etter krigen, er blitt overtatt av andre - det gjelder særlig Sverige - kan bli tilbakeført til Norge. Drøftingen gjelder her om man kan få en avtale, eller finne fram til former for et samarbeid, slik at gamle opparbeidde norske markeder blir tilbakeført til Norge. Det er enighet om at dette spørsmål nå skal utredes, og så framlegges til alminnelig drøftelse, for at forhandlingene deretter senere skal fortsette mellom Sverige og Norge på den ene side, og Danmark og Norge på den annen side - altså bilaterale avtaler mellom de 3 nordiske land. Det vil bety kolossalt meget etter min oppfatning hvis det kunne lykkes oss å nå fram til regulære, ordentlige avtaler med Sverige, slik at svensk ekspansjon, svensk initiativ, under krigen og etter krigen, kunne bli ført inn i former slik at ikke norske næringsinteresser blir nødlidende i tiden framover. Det er all grunn til å tro at Sverige ser på dette spørsmål med sympati, og det vil, såvidt jeg har forstått, ha betydning både for skipsfarten og for all vår eksport. Det er særlig disse to spørsmål som er aktuelle, og som kommer opp til drøftelse på det første møte. Dessuten hadde jeg en samtale med utenriksminister Gustav Rasmussen om Grønlandsavtalen, og eventuelle krav som måtte framsettes fra Norge innen tidsfristens utløp - 10 juli 1946. Jeg håper at de norske krav da kan være utarbeidet i rett tid, slik at de kan bli framlagt for Danmark, og jeg har det håp at man kan få forbedret Grønlandsavtalen, og i tillegg til det også muligens kunne få framsatt de norske krav med hensyn til de resterende arkivsaker som ennå ikke er tilbakelevert - overlevert - til Norge.

Fra Kjøbenhavn reiste jeg så til London, hvor jeg kom den 8. januar, og der var den norske delegasjon samlet fra den 9. januar og utover.

Jeg går rett på kjennsgjerningene og tar først den norske delegasjon og min stilling til presidentvalget, som fant sted samme dag åpningen fant sted, nemlig den 10 januar. I slutten av oktober måned hadde den norske Regjering fått en

henvendelse fra Amerikas faste representant i Preparatory Commission med forespørsel om Norge eventuelt ville være presidentkandidat på den første halvdel av generalforsamlingen i London. Regjeringen fant det riktig å svare at vi takket for den ære som var vist oss, men uttalte bl.a. at vi ikke fant å kunne ta endelig standpunkt til svaret før på et senere tidspunkt. I julehelgen kom så et nytt telegram med forespørsel om Norge ville være Amerikas presidentkandidat ved valgene, og man ba om å få definitivt svar. På dette ble det svart ja, men alle forhold tatt i betraktning, ble det tatt den reservasjon at man måtte ta det endelige og avgjørende standpunkt når jeg kom til London. Da jeg kom dit den 8. januar, sto jeg i den tro at Amerika opptrådte på vegne av de 3 store makter - at det var enighet - at det hele var avgjort - det er ofte slik det foregår, og det falt ganske utenfor mine anelsers mulighet at Amerika opptrådte isolert. Det viste seg imidlertid ved den første henvendelse jeg gjorde, at Amerika hadde tatt dette skritt helt alene, og til og med uten å underrette Storbritannia, som allerede omtrent på det samme tidspunkt som henvendelsen kom til oss, hadde gjort en lignende henvendelse til utenriksminister Spaak i Belgia. Utenriksminister Spaak var derfor kommet til London som sjef for den belgiske delegasjon til den forberedende kommisjons møter, og hadde til og med vært veldig godt instruert med hensyn til hele arbeidet, og gått igjennom overenskomsten fra San Francisco og alt det som hang sammen med den i forbindelse med den kommende generalforsamling, så han var virkelig instruert og hadde innstudert sin rolle som president. Dette fikk jeg først kjennskap til den 8. januar om kvelden. Samtidig fikk jeg da rede på at Storbritannia fastholdt sin representant, og i delegasjonens møte den 9. januar, da jeg framla disse opplysninger, var delegasjonen enig i mitt standpunkt, at under de nåværende foreliggende omstendigheter skulle Norge ikke stille seg som kandidat til presidentvalget. Det var enstemmighet i hele delegasjonen. Men så den 10 januar, etter at jeg hadde talt med Bevin og Philip Noel-Baker og meddelt dem vårt resultat, kom det to henvendelser til vår delegasjon, en fra den jugoslaviske og en fra den russiske delegasjon. Jeg satte meg i forbindelse med den russiske sendemann i London, Gusev. Delegasjonen var samlet, så jeg kunne holde delegasjonen underrettet. Da jeg så kom tilbake etter mitt besøk i den russiske ambassade, kunne jeg meddele at den russiske ambassadør Gusev på sin delegasjons vegne uttalte at man ønsket fra Sovjet-Samveldets side at Norge skulle være dets representant ved presidentvalget. På det tidspunkt satt Gromyko, deres første-delegerte, i konferanse med den amerikanske delegasjon, og det ble telefonert og sagt at U.S.A. opprettholdt sitt forslag, og ville stemme på meg som president. Da jeg så sa til Gusev at jeg nødvendig ville være kandidat like overfor en gammel venn fra krigstiden, nemlig Spaak, og særlig ikke ville opptre mot Storbritannia, sa han definitivt at Sovjet-Samveldet under enhver

omstendighet ville motsette seg Spaaks valg og stemme på meg. Under disse forhold, og fordi det innenfor delegasjonen rådet enstemmighet om at en nektelse av å være Sovjet-Samveldets kandidat - som i og for seg er en stor ære for et lite land - var betenkelig, og når man dessuten visste at man hadde støtte fra U.S.A. og dessuten fra China, så fant vi det alle sammen riktig å la saken gå sin gang, og det ble meddelt at jeg ikke ville motsette meg å være kandidat. Senere på dagen, like før generalforsamlingen ble høytidelig åpnet, gikk det rykte om at Amerika ville gå aktivt inn, d.v.s. ta ordet og støtte Sovjet-Samveldets forslag. Det fant imidlertid ikke sted, det var et rykte som ikke var vel fundert. Jeg skulle anta at resultatet av drøftelsene mellom den britiske utenriksminister og den amerikanske utenriksminister var den at begge to skulle være tause for ikke å bekjempe hverandre, og fra britisk hold ble det sagt, at når den britiske representant forholdt seg taus under valgene, var det fordi man ikke ville gå mot Norge og mot meg.

Saken fikk det forløp som vil være Stortingets representanter bekjent, at Spaak, etter ikke å være foreslått, overhodet ikke å være diskutert, fikk 28 stemmer og jeg 23. Vi hadde innenfor den norske delegasjon vært klar over at hvis det hadde vært diskutert et forslag fra den annen side, så kunne vi lett ha trådt opp og sagt at nu foreligger ikke de tidligere forutsetninger, og eventuelt frasagt Norge kandidaturet. Men vi var, som Stortingets representanter vil forstå, i en ganske håpløs parlamentarisk situasjon: Det forelå bare forslag om én mann, og denne person ble støttet først av Polen, så av Ukraina og deretter av Danmark, så det fantes ikke noen sjanse til å unngå det som inntraff, og heller ikke visste vi endelig sikkert om Storbritannia ville opprettholde sitt forslag på Spaak. Det hele var ordnet og organisert på en måte som ikke jeg var helt å jour med, og jeg tror jeg var den eneste i den norske delegasjon som var på det rene med eller kunne liksom være meg frem til at noe var i gang som vi ikke hadde hel kontroll med. Derfor var valgresultatet for meg mindre av en overraskelse enn for mine kolleger. Dermed var denne sak avgjort, og den fikk et forløp som jeg tror ikke skadet noen norske interesser. Vi fikk en publisitet som jeg personlig ikke var noe begeistret for, og en publisitet som hadde former som var helt nye for meg. Jeg har jo ikke vært i Amerika, så jeg kjenner ikke til publisiteten i det land, men det var helt ukjent for meg selv i Storbritannia. Jeg har vært der i 5 år, men jeg har aldri sett maken til den publisitet med artikler og fotografier som da skjedde fra dette tidspunkt og utover. Jeg vil bare ha sagt at det fra norsk side ikke har vært gjort noe forsøk på å få denne publisitet, tvertimot, vi har forsøkt og strevet å komme bort fra den. Men 1100 journalister fra andre land, 250 britiske plus et antall fotografer i forhold til journalistene, kan jo lage et bombardement, og når de ikke hadde noe annet å skrive

om, så var det fra da av Norge og utenriksminister Lie som behersket pressen i endel døgn. Og det som var det kjedelige var jo det at mange av avisene i den britiske presse søkte likesom å få det til at Norge, fordi vi var Sovjet-Samveldets kandidat, på en måte ble betraktet som noe kommunistisk farvet, og ble tillagt motiver som vi slett ikke hadde. Og dette at Amerika var den opprinnelige forslagsstiller, var et faktum som i lang tid ble undertrykt for offentligheten. Det var svært få av pressens menn som ville frem med det virkelig faktiske forhold.

Det var første omgang, og så tok vi opp i delegasjonen til drøftelse hva Norge skulle gjøre når det gjaldt valg på vicepresidenter og komiteformenn. Den såkalte General Committee, som faktisk er et slags styre når det gjelder praktiske saker, dagsorden med videre. Den består av president, 7 vicepresidenter og 6 komiteformenn. Vi fikk straks brakt på det rene ved henvendelse til Stevenson og Noel-Baker at Norge ikke var tiltenkt noen vicepresidentplass og ikke noen komiteformannsplass, og vi drøftet det i delegasjonen og ble da enige om at vi ikke skulle gjøre noen ting for å få noen av disse tillitsvervene. Dermed gikk vi så over til det neste spørsmål, nemlig spørsmålet om vi skulle søke å bli valgt inn i sikkerhetsrådet. Der hadde delegasjonen instruks fra Regjeringen, klar og tydelig instruks om at Norge ikke ønsket å ha noen av de 11 plasser i sikkerhetsrådet. Det hendte imidlertid ved valget av sikkerhetsrådets medlemmer at Norges navn igjen kom fram i rampelyset uten at det var tilsiktet. Tvert imot, vi hadde gjort det vi kunne for å forhindre det. Jeg hadde tidlig på morgenen den formiddag valget skulle finne sted en samtale med Gusev, Gromyko og Kuznetsov, de tre viktigste medlemmer av Sovjet-Samveldets delegasjon på dette tidspunkt. Jeg hadde hørt rykte om at Norge stod på Sovjet-Samveldets liste, og de bekreftet dette. Så gjorde jeg oppmerksom på at Norges instruks gikk ut på at Norge ikke ville søke kandidatur til dette råd. Så spurte de hvilken grunn man hadde til ikke å påta seg kandidaturet, og jeg gjentok dette at når man har en regjeringsinstruks, er den klart bindende, og dernest dette at om Norge nu ble foreslått på bekostning av Nederland, så ville det kunne se ut som om det var noe mer til stede mellom de to land enn det som faktisk var riktig, nemlig et godt naboskapsforhold. Det ble godtatt fra Sovjet-Samveldets representanter, men ikke desto mindre fremsatte Ukrainas førstedelegerte, Manuilski, forslag om at Norge skulle velges inn i sikkerhetsrådet da valgene skulle foretas.

Jeg stod så straks opp og gjorde oppmerksom på at Norge ikke var kandidat, takket for den ære som var vist oss, og sa at Norges representanter ville stemme på Nederland, og Nederland ble da også valgt som medlem av sikkerhetsrådet. Det som var delegasjonens mening, og som også inneholdes i vår instruks, var at Norge burde være representert i rådet for sosiale og økonomiske saker, en betydningsfull organisasjon som har et mandat som ligger helt i flukt med

Norges tradisjoner når det gjelder kulturelle, humanitære, sosiale og økonomiske spørsmål.

Ved min første henvendelse - og jeg tror mine kolleger, bl.a. odelstingspresident Hambro, fikk de samme opplysninger - da jeg henvendte meg til Stevenson kvelden før valget skulle finne sted, og til Philip Noel-Baker som hadde saken fra britisk side, fikk jeg den beskjed at det ikke var noen plass ledig for Norge. Vi stod ikke på noen av listene, og de kunne ikke gi noe tilsagn eller noen garanti for at Norge skulle bli valgt inn i dette råd. Jeg visste vi stod på Sovjet-Samveldets liste, det var jeg helt på det rene med, det fikk jeg bekreftet, men jeg gjorde for mitt vedkommende det jeg kunne for å overtale briterne og amerikanerne. Det samme gjorde de øvrige medlemmer av delegasjonen, som hadde forbindelse med den amerikanske og den britiske delegasjon. Om morgenen, like før møtet begynte, ble jeg overlevert listen av Amerika, og der var Norge ført opp blant de stater som skulle velges på 2 år, og like etterpå kom briterne og sa at de hadde gått med på det amerikanske forslag. Resultatet ble at Norge ble valgt med 49 stemmer, det høyeste antall avgitte stemmer for noen enkelt stat, og vi kom inn i 2-års-medlemsskapsgruppen med 33 stemmer. Delegasjonen har etter instruks fra Regjeringen hjemme meddelt den fungerende sekretær Jebb at Finn Moe er vår representant med høyesterettsdommer Terje Wold som varamann. Dette råd har allerede begynt sitt arbeide, hatt et foreløbig møte og har tatt fatt i denne uke på endel spørsmål.

Det som står igjen når det gjelder vår norske representasjon er valget på den mellomfolkelige domstol. Der har Norge sin kandidat ferdig, nemlig Dr.jur. Helge Klæstad, medlem av Høyesterett, og denne sak har vi, når det gjelder arbeidet for å få Helge Klæstad valgt, overlatt til odelstingspresident Hambro, som har gode forbindelser, og dessuten til ambassadør Colban og høyesterettsdommer Terje Wold. Jeg tror det er overveiende sannsynlighet for at Helge Klæstad blir medlem av den mellomfolkelige domstol.

Det som imidlertid har vakt mest interesse ute og også hjemme, er valget på generalsekretær. Jeg vil da bare si noen få ord om det. Etterat vi hadde hatt valg av medlemmer i sikkerhetsrådet og Norges navn var nevnt der igjen, ble det tidlig lansert at jeg var Sovjet-Samveldets kandidat; det var jo atskillige skriverier om dette både i London og her hjemme, og også i den øvrige presse verden rundt. Delegasjonen besluttet at vi på forespørsel skulle meddele at Norge ikke ville foreslå noen kandidat til generalsekretærstillingen. Dessuten skulle vi gi tilkjenne det faktum at det, - dette gjaldt inntil sist fredag da situasjonen ble noe forandret - ikke hadde kommet noen henvendelse fra noe medlem av noe annet lands delegasjon til den norske delegasjon eller til noe medlem av den norske delegasjon. Vi overveiet om vi skulle ta det standpunkt, offentlig å erklære at jeg ikke var kandidat, men kom til det resultat at det så jo nokså merkelig ut å begynne å erklære

at man ikke var kandidat når man ikke selv ville foreslå noen annen kandidat, og dessuten ingen andre land hadde foreslått noen norsk kandidat. Jeg hadde allerede sett at Simic både i Storbritannia og Amerika hadde publisert at han ikke var kandidat, og alle lo av det fordi de visste at både Sovjet-Samveldets representanter og den jugoslaviske delegasjon hvor han tilhører, fastholdt at Simic var kandidat. Så under de foreliggende forhold var det ikke til noen nytte å drøfte i delegasjonen spørsmålet om valget av generalsekretær og mitt kandidatur.

Fredag kveld, like før jeg første gang gjorde forsøk på å komme hjem fra London, inntrådte det en forandring, idet jeg ble spurt fra ansvarlig hold, fra to delegasjoner, om jeg ville være kandidat. På dette har jeg ennå ikke svart. Vi har drøftet det i Regjeringen, og dens standpunkt kjenner jeg, men foreløpig er det ikke, ut over en henvendelse fra mer enn 2, riktignok meget fremtredende delegasjoner, kommet noen henvendelse. Men å gi noe endelig svar finner jeg ikke mulig, før jeg kommer tilbake til London og da får kjennskap til hvordan stillingen ligger an. En ting er ganske klar, det er at ikke Norge og ikke jeg blir noen kandidat med mindre det er enstemmighet mellom de store, og man har sikkerhet for at generalforsamlingen enstemmig - eller praktisk talt enstemmig - vil velge meg. Heller ikke den situasjon har jeg ennå personlig tatt noe standpunkt til med hensyn til generalsekretærstillingen. Det er ting som taler for at et lite land som Norge burde ta den; det er en stor ære, men der er også ting som taler mot, både en følelse av at man ikke har alle kvalifikasjoner, og at det dessuten kan være forhold som kan bli vanskelige og kan falle likesom tilbake på Norge. Men det er stillingen i dag.

La meg så si noen ord om den norske delegasjons arbeid i sin alminnelighet. Dens medlemmer blir satt inn i følgende komiteer: I komiteen for politiske spørsmål og sikkerhetssaker ble valt ambassadør Colban og stortingsmann Finn Moe. I komiteen for finansielle og økonomiske spørsmål ble valt direktør Dahl, forretningsfører Konrad Nordahl med handelsråd Melander som rådgiver. I komiteen for sosiale, humanitære og kulturelle spørsmål arbeider overlærer Frieda Dalen, professor Worm-Müller og stortingsmann Finn Moe. I mandatkomiteen sitter professor Worm-Müller og minister Hans Berg. I komiteen for administrasjonen og budsjettene sitter odelstingspresident Hambro og stortingsmann Strand Johansen, i komiteen for juridiske spørsmål høyesterettsdommer Terje Wold og ambassadør Colban. Da odelstingspresident Hambro måtte reise hjem, ble minister Hans Berg valt inn i hans sted for arbeidet i budsjettkomiteen. Komiteene har hatt sine daglige møter, og jeg kan bare som formann for delegasjonen si at delegasjonen har utført et godt arbeid. Der har ikke vært noen dissens, der har vært enstemmighet på alle punkter i enhver situasjon, og foran de større ting har det vært drøftet alle mulige utveier og løsninger. Jeg vil derfor personlig her fra denne talerstol uttrykke min store

takknemlighet for det arbeid som samtlige medlemmer i delegasjonen har utført. Nå sitter en rekke underkomiteer og arbeider, bl.a. sitter Terje Wold i underkomiteen i lovkomiteen og har arbeidet meget. Fru Frieda Dalen er valt til observatør i komiteen for sosiale, humanitære og kulturelle spørsmål og kommer til på denne måte å yte sitt og vil bli kjent langt ut over landets grenser. Slik vil det gå etter hvert. Odelstingspresident Hambro arbeider med avviklingen av Folkeforbundet, og med sitt store kjennskap til Folkeforbundets administrasjon og budsjett har han i denne komite på samme måte som ambassadør Colban i sin komite hatt et stort arbeid.

Hvis jeg så får lov å si noen ord om mitt alminnelige inntrykk av generalforsamlingen, så faller det naturlig å sammenligne den med San Francisco-møtet, hvor de voldsomme sammenstøt mellom Molotov, Stettinius og Eden ofte fikk meg til å tvile på om det er mulig å få til en verdensorganisasjon for fred og sikkerhet. Idealene likesom svant bort i tåken noen ganger under disse kraftige, nesten vulkanaktige utbrudd fra alle tre, og også Syd-Amerikas opptreden vis-à-vis andre stater gjorde at San Francisco-konferansen - den del jeg personlig kunne overvære - ofte fikk meg til å tvile på om det var mulig å få bygget opp noen verdensorganisasjon for fred fremover. Også den første halvdel av den forberedende kommisjons arbeid i London i november og desember bød på konfliktstoff og scener, som jeg tror virket reduserende og svært kjølende på dem som var optimister og trodde på en verdensorganisasjon.

På bakgrunn av de to opplevelser, den i San Francisco og senere inntrykket fra Londonkomiteens arbeid, bygd på referater, er London-generalforsamlingen et avgjort fremskritt. Selv de største og alvorligste problemer, som nå Persia-spørsmålet som er innbrakt, og Grekenland og Indonesia på den annen side, selv disse spørsmål fører ikke til de samme utbrudd som tidligere. De snakker sammen, de diskuterer saklig og rolig og lidenskapsløst, så jeg på tross av at det kan være meget konfliktstoff, har fått tilbake noe av den tro og den optimisme som jeg hadde før jeg reiste til San Francisco i april måned 1945. Det kan være at man her hjemme er for meget under innflytelse av aviser i fremmede land, som søker å få alt mulig til å bli atskillig større enn det i virkeligheten er, både når det gjelder enighet og når det gjelder uenighet, sensasjonsaviser med overskrifter som i enhver liten uttalelse ved enhver enkelt anledning tillegger, i den ene omgang Sovjet-Samveldet, i annen omgang Amerika og i tredje omgang Storbritannia, ganske andre meninger enn de i virkeligheten har. Der er meget konfliktstoff i verden i dag. Jeg nevnte de 3 spørsmål som allerede er innbrakt for sikkerhetsrådet. I tillegg til det kommer spørsmål som jeg vet er brennende og aktuelle: i Kina, Dardanellerne, forholdet mellom Sovjet-Samveldet og Tyrkia. Det kan også være at man kommer inn på forholdet mellom Sovjet-Samveldet og Irak - vi har Kurdistan-spørsmålet - Triestsaken - det er

uenighet om hvem som skal ha byen - Bornholmsaken og en rekke andre tilfeller. Det er atskillig konfliktstoff, og det er ikke alltid jeg har trodd at alle disse spørsmål skal kunne bli løst hurtig og tilfredsstillende. Men lykkes det å komme utenom vanskelighetene i de første 6-9 måneder, og kan man først og fremst la de land som disse spørsmål gjelder, selv søke å løse sakene, har jeg en sterk tro på at denne verdensorganisasjon vil kunne bety noe avgjørende for den fremtidige fred og sikkerhet. Men jeg understreker igjen, som jeg har gjort tidligere, at denne organisasjon i seg selv ikke er en institusjon som man skal slå seg helt til ro med, fordi organisasjonen selv forutsetter at hvert enkelt land bygger opp sitt eget forsvar til sikring av freden. Vi står i en annen stilling enn vi gjorde før. Jeg vil bare ha sagt som et ønske fra meg, for å uttrykke min mening, at jo hurtigere vi får vårt eget forsvar og vårt eget beredskap i tilfredsstillende orden, dess bedre, for selve San Francisco-charteret, selve verdensorganisasjonen i seg selv, forutsetter at det enkelte land innenfor rammen av sin økonomiske evne og makt bygger opp sitt eget forsvar. Men det er ingen grunn til å se pessimistisk på fremtiden, og det er aller minst grunn til for Norge eller nordmennene å bidra med spredning av rykter, slik som man har kunnet se. Jeg nevner f.eks. det telegram som er blitt sendt fra Norge til «Nationaltidende» i Kjøbenhavn. Det er den slags rykter som vi må være på vakt mot, slike som bare er til skade og vekker mistanke, og hvis det er noen som vil misforstå og legge vanskeligheter i veien, kan de bruke den slags telegrammer som stoff for alvorligere skritt. Jeg er derfor ingen pessimist. Jeg tror at de første 6 måneder vil bli avgjørende. Men jeg tror at i disse første seks måneder vil det lykkes landene å finne fram til resultater hvorom der blir enighet. Og kommer man over denne korte kriseperiode, tror jeg vi går inn i en lang fredsperiode, og jeg håper at denne verdensorganisasjon til slutt må kunne skape organisasjoner og gis maktmidler slik at våre barn og våre barnebarn ikke skal oppleve det som vi gjorde i årene 1940-1945.

Så er det bare noen få ord til om noen enkelte spørsmål som jeg synes det er riktig å gi opplysning om, nemlig de forhandlinger jeg hadde med utenriksminister Bevin, Sir Orme Sargent og Sir Alexander Cadogan om norsk-britiske saker. Det er først og fremst en rent ordinær sak, som jeg vil understreke betydningen av, da jeg selv tok den opp, nemlig spørsmålet om frigivelse fra britisk side av sperrede norske innskudd på formue i Storbritannia. Vi har en avtale helt fra oktober 1944 som skulle tre i kraft på et bestemt tidspunkt, som forlengst er inntruffet uten at de britiske myndigheter har foretatt de skritt som er nødvendige for at nordmenn som har disse penger, eller norske selskaper, skal kunne disponere dem. Dette spørsmål ble tatt opp, og jeg håper at det vil bli løst.

Dernest tok jeg opp spørsmålet om evakuering av de 32 000 tyskere som fremdeles er i Norge, og som skal til den del av Tyskland som i dag er okkupert av Sovjet-Samveldet. Det er jo fortvilet både politisk og særlig militærpolitisk, at de norske tropper som er innkalt i dag, vesentlig må brukes til vaktmannskaper for å passe på tyskere i tyske leirer og ved tyske depoter. Jeg understreket dette både for utenriksminister Bevin og Sir Orme Sargent, og sa, at nå måtte den strid som var mellom Sovjet-Samveldet og Storbritannia bli løst, fordi det bare går ut over Norge og de norske interesser. Forholdet er nemlig det, at allerede i september hadde Sovjet-Samveldet forpliktet seg til å ta dem ut, og britene skulle sørge for transporten. Men så ble det noen gnidninger, eller misforståelser. Jeg har ikke gjort meg opp noen mening om hvem som har skylden, men plutselig forlangte Sovjet-Samveldet at Storbritannia fra den russiske sone skulle ta et så stort antall fanger og overflytte dem til den britiske sone, som det tyskerne i Norge representerer. De sa at det var overfylt i deres sone, de hadde ikke hus og de hadde ikke mat. Det samme sa britene. Nå har det vært forhandlet siden september mellom Sovjet-Samveldet og Storbritannia, og vi er blitt de nødlidende. Her ligger alt klappet og klart til å få dem ut, men denne striden mellom de to store har vært årsak til at disse troppene ennå ikke er evakuert. Jeg tok det opp på ny, og det var min mening, når jeg nå vender tilbake, å tale med Vysjinski om det, i håp om at han skulle forstå det nødvendige i at russerne tar dem over til sin sone.

Dessuten har jeg hatt samtaler om kjøp av fartøyer til den norske marine og utstyr til hæren, og i denne forbindelse spørsmålet om Norges deltagelse i besettelsen av Tyskland. Forhandlingenes tekniske side er ført av militære sakkyndige. For marinen foreligger det et forslag, for hæren er det ikke helt ferdigbehandlet. Jeg kom ikke lenger, men erklærte at jeg måtte gi en redegjørelse for regjeringen i forbindelse med alle de andre saker når jeg reiste hjem. Disse spørsmål har vært forelagt det gamle Storting i et hemmelig møte, og det foreligger en innstilling fra konstitusjons- og utenrikskomiteen, som er vedtatt av Stortinget, og som gir regjeringen fullmakt til å føre disse forhandlinger. Det er mange kjøpere på markedet som er interessert i de skip det har vært spørsmål om, blant andre Danmark, Canada og India, og delvis Frankrike. Når det gjelder utstyr til hæren, er det andre kjøpere fremme, nemlig både Danmark og Belgia, og Danmark har sine forhandlinger. Men jeg kjenner nå Gustav Rasmussen så godt at jeg har sagt til ham at han må holde seg litt unna og ikke gå med på noen betingelser som skulde være slik at vi hadde sjangse til å få dem bedre, - hvilket jeg tror. Det hele blir - som det er sagt av meg før, og som jeg gjentar i dag - et spørsmål om vurderingen av de politiske problemer og om vår økonomiske bæreevne. Jeg reise derfor tilbake etter samtale med Regjeringen og skal forsøke å få disse forhandlinger utsatt slik at ikke noe skal være bundet,

i påvente av at Regjeringen får vite Stortingets stilling, eller slik at det er en sjangse til at man kan føre forhandlingene ut fra det at man vet om hvor mange penger man kan disponere. Men det er vanskelig, fordi vi har holdt på å forhandle siden mars 1945, og forut for det gikk der forhandlinger som ble ført på rent militær basis mellom de to militærorganisasjoner, og jeg vil ikke legge skjul på at Storbritannia presser sterkt på. Og i den siste samtale jeg hadde med Sir Orme Sargent, sa han at ikke alene for Storbritannia, men også for de andre makter som var interessert, var det av avgjørende betydning at det fra norsk side hurtigst ble gjort noe for å få organisert vårt forsvar. Et Danmark fra før 9 april 1940 vilde man ikke ha i Norge, ble det sagt. Det er ikke minst understreket overfor meg at vi også i vårt medlemskap innenfor De Forente Nasjoner har en forpliktelse. Jeg håper derfor at det skal lykkes meg å få saken utsatt, slik at Norge kan benytte de muligheter som er til stede for å få kjøpt det som vi kan avse penger til å kjøpe. Og jeg gjør oppmerksom på at denne sak har den hele tid vært ganske åpen for alle de ledende stormakter. Den første henvendelse fra Storbritannia av 11 januar 1945 ble øyeblikkelig meddelt den amerikanske og den sovjetrussiske regjering. Vårt svar av mars 1945 gikk den samme vei, og jeg har på ethvert tidspunkt, etter hvert som det har vært forhandlinger, når det gjalt fly, når det gjalt marinen, når det gjalt hæren, holdt de tre stormakter underrettet. Så her er det ikke spørsmål om Norge og våpen fra én stormakt og hvordan det blir oppfattet av de andre stormakter. De har alle vært holdt à jour. Så noen frykt for misforståelser ved å bygge opp vårt forsvar og kjøpe hva vi kan få kjøpt fra Storbritannia, hva vi kan få kjøpt fra Amerika og fra Sovjet-Samveldet, hvis de har noe å selge, skulde det ikke være noen grunn til å nære. Det er gjort i et tillitsfullt samarbeide fra norsk side i forhold til de tre ledende stormakter.

Presidenten: Presidenten vi få uttale forsamlingens takk til utenriksministeren for den interessante redegjørelse vi har fått, og uttale håpet om at de ytterligere forhandlinger i London som er av så stor betydning for hele verdens fremtid, fortsatt vil bli ført i den ånd som etter utenriksministerens uttalelser har hersket der hittil, og at den norske delegasjon fortsatt må kunne delta i disse forhandlinger på en måte som er til varig gagn for vårt land.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 17.50.